ISBN No. 978 - 81 - 926144 - 2 - 7

PROCEEDINGS

RAJMATA JIJAU SHIKSHAN PRASARAK MANDAL'S

ARTS, COMMERCE AND SCIENCE COLLEGE

LANDEWADI, BHOSARI, PUNE - 411039.

(Affiliated to Savitribai Phule Pune University & Approved by Govt. of Maharashtra)

Two Days State Level Conference

On

"CHALLENGES BEFORE HIGHER EDUCATION"

Organised by

Faculty of ARTS Association with BCUD

SAVITRIBAI PHULE PUNE UNIVERSITY, PUNE

(Under Quality Improvement Programme)

On

30th to 31st January 2018

9:23 PM

ISBN 978-81-926144-2-7

21	HIGHER EDUCATION CHALLENGES & OPPURUNITIES	Mrs. Jayashree Aramani	76
22	REASONS AND CAUSES OF UNEMPLOYABILITY IN HIGHER EDUCATION	Mr. Anil Gambhire	81
23	ROLE OF ICT IN HIGHER EDUCATION	Prof. Varsha J. Paratwagh Prof. Avinash C. Kadam	86
24	"ANANALYTICAL STUDY OF CHANGING COMPOSITION OF PUBLIC EXPENDITURE ON HIGHER EDUCATION"	Mr. Maruti M. Shinde	88
25	GLOBALIOZATION AND INDIAN HIGHER EDUCATION	Mr. Anil Rangnath Gambhire Miss. Amruta Kumari Singh	96
26	HIGHER EDUCATION SYSTEM IN INDIA OBSTACLES AND SUGGESTION	Prof. Sarika Vishal Jagtap	100
27	THE ROLE OF INFORMATION TECHNOLOGY IN HIGHER EDUCATION: CAN'T THINK OF EDUCATION WITHOUT TECHNOLOGY	Prof. Shital Alhat	103
२८	भाषा शिक्षण की प्रविधि	डॉ. सजित खांडेकर	105
२९	अध्यापन क्रम में हिंदी भाषा का स्थान	ईश्वरकट्टी शिवशंकर सोमण्णा	111
३०	आदिवासी साहित्य मूल्यमापनाचे निकष	डॉ. उमा काळे	115
३१	सार्वत्रिक शिक्षणाचा विरोधाभास	प्रा. अजय दरेकर	121
३२	विद्यार्थी, शिक्षण आणि आधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर	प्रा. भागवत देसले	130
३३	उच्च शिक्षणामध्ये तंत्रज्ञानाचा वाापर	प्रा. चारुशिला लोखंडे	135
३४	बौद्ध धर्मांतरीत विद्यार्थ्यांना शिक्षणात येणाऱ्या समस्यांचा एक सर्वेक्षणात्मक अभ्यास	डॉ. एस. वाय. पाटील	139
३५	भारतीय उच्च शिक्षण : सद्यस्थिती व आव्हाने	प्रा. डॉ. हनुमंत शिंदे	145
३६	जागतिक पातळीवरील शिक्षणपद्धती आणि भारतीय शिक्षणपद्धती	डॉ. विजय गाडे प्रा. गणेश फुंदे	153
३७	उच्चशिक्षणापुढील आव्हाने व अडथळे	प्रा. गजानन बडुरकर	157
३८	बौद्ध धर्मांतरीत विद्यार्थ्यांना उच्च शिक्षणात येणाऱ्या समस्यांचा एक चिकित्सक अभ्यास	मुंजाळ पांडुरंग श्रीरंगराव भद्रे अम्रपाली रावराव	164

भारतातील उच्च शिक्षण: सद्यस्थिती व आव्हाने

(Higher Education in India: Present State and Challenges)

प्रा. डॉ. हनुमंत पोपट शिंदे
अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख,
प्रितम प्रकाश महाविद्यालय,
इंद्रायणीनगर, भोसरी, पुणे-३९.
मो.नं. ९४२३३२१७३७.
Email:drhpshinde@gmail.com

गोषवारा(Abstract): कोणत्याही देशाच्या विकासात मानवी संसाधनाला अनन्यसाधारण महत्व असते. मानवी संसाधनाची गुणवत्ता ही देशातील शिक्षण व प्रशिक्षणाच्या सुविधांची उपलब्धता, वापर व त्यांचा दर्जा यावर अवलंबून असते. मानवी संसाधनाच्या गुणवत्ता विकासात उच्च शिक्षणाचे योगदान महत्वाचे असून त्यादृष्टीने देशातील उच्च शिक्षणाचा आढावा घेणे आवश्यक वाटते. उच्च शिक्षणासंदर्भात नेमलेल्या विविध आयोग व समित्यांनी सरकारला वेळोवेळी अनेक शिफारशी केल्या. परंतू देशातील उच्च शिक्षणव्यवस्थेत परिस्थितीनुरूप बदल घडवून आणण्याच्या दृष्टीने भरीव स्वरूपाचे प्रयत्न झाले नाहीत. शिक्षणातील गुंतवणूक वाढविण्याऐवजी देशातील सरकारांनी उच्च शिक्षणाच्या खाजगीकरणाला वाट मोकळी करून दिली. परिणामी एकेकाळी नालंदा व तक्षशिला सारखी जगत्विख्यात विद्यापीठे असणाऱ्या आपल्या देशात सध्या एकही जागतिक स्तरावरील सर्वोत्कृष्ट विद्यापीठ नाही ही खरी शोकांतीका आहे. शिक्षणाचे खाजगीकरण व त्यातून निर्माण झालेला बाजारीपणा, उच्च शिक्षण घेणाऱ्यांचे अत्यल्प प्रमाण, पायाभूत सोयी सुविधांची कमतरता, संशोधनाचा सुमार दर्जा व रोजगाराभिमुख शिक्षण ही देशातील उच्च शिक्षणासमोरील प्रमुख आव्हाने असून त्यामुळे बेरोजगारीचे प्रमाण वाढून आर्थिक विकासाच्या मार्गात अडथळे निर्माण होत आहेत.

किवर्डस्: उच्च शिक्षण, मानवी संसाधन, खाजगीकरण, संशोधन,शासकिय धोरण,शिक्षक.

१. प्रस्तावना (Introduction)

भारताला स्वातंत्र्य मिळून ७० वर्षे पूर्ण झाली असली तरी देशातील उच्च शिक्षण पद्धती ही सातत्त्याने चर्चेत राहिली आहे. १९८० पर्यंत देशातील विद्यापीठे आणि महाविद्यालयांची संख्या मर्यादित असल्याने उच्च शिक्षणाचा फारसा प्रसार व प्रचार झालेला नव्हता. १९८० नंतरच्या काळात मात्र उच्च शिक्षण विशेषत: व्यावसायिक शिक्षणाचा झपाट्याने विकास झाला.